

BÆREDYGTIG FINANSIERING I LANDBRUGET

*Bliv klogere på, hvad bæredygtig finansiering er,
hvilke krav der stilles til landbruget, og hvorfor
det er vigtigt at forholde sig til bæredygtighed.*

BÆREDYGTIG FINANSIERING I LANDBRUGET

er udgivet af

Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
SEGES
Agro Food Park 15
8200 Aarhus N

8740 5000
info@seges.dk
seges.dk

Rapporten er udarbejdet i projektet "Bæredygtig finansiering af dansk landbrug", der er finansieret af Promilleafgiftsfonden for landbrug.

REDAKTION
Anja Kruse Christensen og Mille Møller Nielsen

TEKST
Anja Kruse Christensen, Kenneth Kjeldgaard,
Ivan Damgaard, Helene Daugaard-Hansen Dall,
Mille Møller Nielsen og Rasmus Berg Larsen

DESIGN & LAYOUT
Marianne Kalriis-Nielsen

December 2020

SIDE INDHOLD

- 3 Bæredygtighed er landbrugets licence to operate
- 4 EU Taksonomi – nye bæredygtige standarder for fremtidens finansiering
- 6 Den finansielle trappe og bæredygtig transformation af landbruget
- 10 Bæredygtig udvikling i landbruget
Hvad kan fremtidssikre landbrugsvirksomheden i forhold til produktion, afsætning og finansiering?
- 13 Bæredygtig finansiering i udlandet
Hvad kan Danmark og danske landbrugsvirksomheder lære af udlandet?
- 16 Bæredygtig finansiering i transport- og byggeribranchen
- 18 Rapportering af bæredygtighed
Hvorfor skal du dokumentere og rapportere din virksomheds bæredygtige udvikling?

HVAD ER BÆREDYGTIG FINANSIERING?

Bæredygtig finansiering er konkrete grønne finansieringsprodukter, som kapitaludbydere stiller til rådighed. Lånene forsøger ofte at fremme ESG-praksisser, som fremmer miljø (E), sociale forhold (S) og selskabsledelse (G).

For at undgå "greenwashing" kræver grøn finansiering dog en fælles fortolkning af, hvad der er grønt, og hvordan det måles. "Greenwashing" kan sammenlignes med hvidvask og dækker over virksomheders forsøg på at brande sig som grøn, selvom det ikke er tilfældet.

Den kommende EU-taksonomi skal bl.a. forsøge at udrede, hvad der er grønt, og hvordan det måles, og dermed være denne fælles fortolkning. Derudover arbejder EU-landene med forskellige måleinstrumenter og grønne lån til deres kunder.

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Bæredygtighed

er landbrugets *licence to operate*

Landbruget står ved en korsvej.

Det har erhvervet gjort før – som i 1800-tallet, hvor andelsbevægelsen opstod, og danske landmænd begyndte at forædle deres råvarer.

Nu hedder den vej bæredygtighed. Man kan ikke operere uden at arbejde med bæredygtighed. Der er ikke noget alternativ. Ikke i landbruget, ikke i andre brancher. Om få år vil alle virksomheder forholde sig til bæredygtighed.

Bæredygtighed er nutidens og fremtidens konkurrenceparameter. Det er den vej, man skal drive sin forretning, hvis man fortsat vil være landmand, for bæredygtighed er hele forudsætningen for samfundsaccept og for fortsat at kunne være en del af samfundet.

Samtidig er bæredygtighed en mulighed. En mulighed for at redefinere erhvervet og skabe noget stolthed. En mulighed for at træde et trin op ad værdistigen og skabe en forretning, der skaber merværdi. En mulighed for at fremtidssikre sin bedrift, så man også er der om fem år og har skabt en værdifuld virksomhed.

På bæredygtighedsdagsordenen fylder klima, biodiversitet og CO2 meget. Det er de parametre, som omver-

denen forventer, at landbruget leverer på. Landbruget er blevet udråbt til det mest CO2-belastende erhverv. Sådan et mærkat påvirker værdien af erhvervet og værdien af ejendomme. Derfor handler det også om værdisikring. Rykker landbruget ikke på bæredygtighedsdagsordenen, så bliver ejendommene mindre værd.

Så klima er en bunden opgave, og griber landbruget ikke bolden selv, så gør andre det for dem.

Men bæredygtighed er andet end klima. Der er tre bundlinjer i bæredygtighedsregnskabet: Den miljømæssige bundlinje, den sociale bundlinje og den økonomiske bundlinje. Og det er vigtigt at se på det hele.

Det er et mindset at tænke bæredygtigt – et mindset som fremtidens landmænd skal mestre. Det forventer omverdenen. Det forventer investorer, finansieringspartnere og politikere. Og det forventer fremtidens medarbejdere – de vil arbejde et sted, hvor der er tænkt over virksomhedens ledelse, samfundet omkring og de produkter, der produceres.

Fremtidens landmand skal forholde sig til hele paletten. Hele bæredygtighedsdagsordenen. For bæredygtighed er landbrugets *licence to operate*. Så enkelt kan det siges.

Advisory Board for Bæredygtig finansiering af dansk landbrug

Lene Gade Hovmøller, Landbrugskundedirektør, Vækstfonden

Poul Erik Jørgensen, Landbrugsdirektør, Nykredit

Anne-Louise Thon, Partner og medstifter, SDG Invest

Pernille Stenstrup, Landechef for landbrug, Danske Bank

Kristian Lundgaard-Karlshøj, ejer af Ausumgaard

Niels Dengsø Jensen, ejer af Skralborg samt bestyrelsesformand for AP Pension og DLG

Jens Kr. A. Møller, adm. direktør, DLR Kredit

Anders Hansen, Portfolio Manager, Westchester Group
Investment Management

Morten Holm Østergaard, Erhvervspolitisk chef,
Landbrug & Fødevarer

Ole Sørensen, Senior Director, JB Capital Markets, Jyske Bank

EU TAKSONOMI

NYE BÆREDYGTIGE STANDARDER FOR FREMTIDENS FINANSIERING

*Af Kenneth Kjeldgaard, chefkonsulent,
Fondsmæglerselskabet SEGES Finans & Formue A/S*

EU har for alvor kastet sig ind i den grønne dagsorden. Afledt af EU's grønne pagt EU Green Deal er der fremsat et forslag om en EU-klimalov, hvis formål er at gøre EU's økonomi bæredygtig. En af de vigtige brikker til at nå målene er EU Taksonomien, som kommer til at påvirke finansieringen, produktionen og afsætningen i dansk landbrug fremover.

EU Taksonomien får betydning for dig som landmand

EU Taksonomien definerer, hvad der er bæredygtigt. Konsekvenserne er øget krav om dokumentation af landbrugsvirksomhedens aktiviteter i fremtiden, og det kommer til at ændre tilgangen til finansiering og afsætningsbetingelserne i fremtiden.

Indtil videre indeholder forslaget om EU Klimalov og EU Taksonomien ikke ultimative krav, som forhindrer den enkelte landbrugsvirksomhed i at få finansiering eller fortsætte produktionen, hvis ikke virksomheden kan opfylde opstillede betingelser. Alt tyder dog på, at det kan ændre sig i fremtiden, i takt med at EU's klimamål skal opfyldes.

I SEGES følger vi udviklingen for dig som landmand. Allerede fra 2021 kommer der nye lovkrav som følge af EU Taksonomien, og vi vil løbende informere om, hvilke lovkrav du som landmand som minimum skal opfylde for at leve op til EU Taksonomien.

EU vil være klimaneutral i 2050

EU-klimaloven skal sikre, at EU bliver klimaneutral i 2050. Alle sektorer skal bidrage til at nå dette mål, og landbruget er i den forbindelse særskilt udvalgt til at skulle gøre en forskel.

Målet skal opfyldes ved:

- at investere i miljøvenlige teknologier
- at støtte virksomhederne med innovation
- at indføre renere, billigere og sundere private og offentlig transportformer
- at udfase energisektoren for kul
- at sikre, at bygninger er mere energieffektive
- at samarbejde med internationale partnere for at forbedre de globale miljøstandarder.

For at nå i mål har EU forslået en stor investeringsplan, der skal rejse minimum 1.000 mia. euro til grøn omstilling. Ca. 500 mia. euro kommer direkte fra EU-budgettet, mens der vil være private og offentlige investeringer for 279 mia. euro, og 274 mia. euro kommer fra andre EU-pakker.

EU Taksonomien skal skaffe kapital til bæredygtige projekter

Formålet med EU Taksonomien er at skaffe yderligere kapital til bæredygtige projekter gennem klare definitioner og øget gennemsigtighed. Det gør, at EU Taksonomien formentligt kommer til at sætte minimumsstandarderne for grønne projekter i EU.

I den forbindelse har EU formuleret seks miljømål:

1. Modvirkning af klimaændringer
2. Tilpasning til klimaændringer
3. Bæredygtig udnyttelse og beskyttelse af vand- og havressourcer
4. Overgang til en cirkulær økonomi
5. Forebyggelse og bekæmpelse af forurening
6. Beskyttelse og genopretning af biodiversitet og økosystemer.

Indtil videre indeholder EU Taksonomien kun definitioner og handlingsplaner for de to første mål.

Foreløbig skal en økonomisk aktivitet opfylde følgende krav for at blive betragtet som miljømæssigt bæredygtig:

- Aktiviteten skal bidrage væsentligt til mindst et af de seks EU-miljømål
- Aktiviteten må ikke påføre alvorligt skade til nogle af miljømålene ovenfor (do no significant harm)
- Aktiviteten skal udøves i overensstemmelse med en række sociale minimumsgarantier i henhold til principperne i arbejdsmarkedskonventioner
- Aktiviteten skal overholde tekniske screeningskriterier.

Disse kriterier skal landbruget leve op til

Landbruget er særskilt nævnt som en af de brancher, der har et stort klimaaftryk. Derfor er der også udarbejdet specifikke kriterier, som den enkelte landbrugsvirksomhed skal leve op til.

Landbrugsvirksomheden har to muligheder for at leve op til EU Taksonomien:

1. Dokumentation af CO₂-reduktion (CO₂-ækvivalenter for landbrug)
Der foreslås krav til karbonreduktioner på 20 % i 2030, 30 % i 2040 og 40 % i 2050, mens karbonbindinger skal måles over en 20-årig periode.
2. Opfyldning af en række management-praksisser, der kan reducere udslippet af drivhusgas.
Der er defineret praksisser for planteavl og husdyrproduktion¹.

Tidsplan for EU Taksonomien

EU Kommissionen skal senest 31. december 2020 fastsætte de endelige kriterier for bæredygtig finansiering indenfor klimaområdet. Medlemslandene får derefter ét år til at implementere de nye regler.

Herefter vil EU Kommissionen tage stilling til kriterierne for bæredygtighed indenfor marine- og vandmiljø, cirkulær økonomi, forurening og biodiversitet. Disse kriterier skal EU Kommissionen senest vedtage 31. december 2021 med implementering senest 31. december 2022.

¹ Technical annex to the TEG final report on the EU taxonomy, side 412-427

DEN FINANSIELLE TRAPPE OG BÆREDYGTIG TRANSFORMATION AF LANDBRUGET

*Af Ivan Damgaard, chefkonsulent,
Strategi & Vækst, SEGES*

Etablering, drift og udvikling af en landbrugsvirksomhed stiller krav om en finansiell samarbejdspartner. Det samarbejde vil indeholde forskellige krav til landbrugsvirksomheden i forhold til f.eks. due diligence, dokumentation og bæredygtighed, afhængig af om samarbejdet omfatter f.eks. realkreditbelåning, bankfinansiering og lån til forretningsudvikling og vækst.

Men hvilke faktorer kan understøtte og påvirke landbrugsvirksomhedens finansieringsstrategi i en bæredygtig transformation?

Det vil vi se nærmere på i dette afsnit, hvor vi også vil synliggøre forskellige finansielle samarbejdspartnere i forhold til, om deres fokus er alle/mange landmænd eller den enkelte landmand. Det vil vi gøre ved at rangere dem på en finansiell trappe. Den finansielle trappe skal ligeledes synliggøre, hvilke krav der stilles i forhold til bæredygtighed og dokumentation.

I dette afsnit vil vi også behandle, hvilke overvejelser landmanden bør inddrage i virksomhedens finansieringsstrategi inden igangsættelse af en bæredygtig udvikling af landbrugsvirksomheden, herunder specielt hvilket perspektiv og dokumentationsniveau for bæredygtig transformation, der kan forventes i samarbejdet med den finansielle partner.

Dansk landbrug består af mange individuelle landbrugsvirksomheder med hver sin strategi og dermed forskellige krav, muligheder og behov for finansiering. Arbejdet med finansieringsstrategien tager udgangspunkt i, hvilken finansieringsform den enkelte landbrugsvirksomhed har mulighed og behov for:

- en "traditionel" realkreditsfinansiering og et banklån, som de fleste landbrugsvirksomheder.
- et ønske om at søge finansiering via f.eks. institutionelle investorer/kapitalfonde, investorgupper, crowdfunding eller business angels, som langt færre landbrugsvirksomheder benytter p.t.

Den finansielle trappe Landbrugsvirksomhedens behov og den finansielle samarbejdspartners krav

TRIN 1 REALKREDITLÅN

Stort set alle landbrugsvirksomheder benytter sig af realkreditbelåning, der løber i op til 30 år. Realkreditlån har sikkerhed i landbrugsvirksomhedens aktiver, typisk jord og bygninger og er p.t. karakteriseret af lav rente plus en bidragsats, der varierer i forhold til f.eks. landbrugsvirksomhedens soliditetsgrad.

Kravene fra den finansielle partner er baseret på dels en individuel vurdering af ejerleder, aktivmassen, hvor fremtidssikret aktiverne er, men i høj grad også at landbrugsvirksomheden lever op til de krav, der i Europa stilles til miljømæssige bæredygtige aktiviteter i landbruget, samlet i en EU Taksonomi.

Udbyderen af realkreditlån har fokus på, at alle dens kunder i landbruget lever op til EU Taksonomien for at kunne refinansiere sin låneportefølje via attraktive renter og betingelser.

EU Taksonomien danner en basis, eller i overført betydning et første trin på en finansiell trappe, som landbrugsvirksomheden forventes at skulle levere på i fremtiden. Forventningerne er, at hvis ikke man lever op til EU Taksonomien, så vil det for landmanden højst sandsynligt betyde højere finansieringsomkostninger og måske i værste fald ingen adgang til "grøn" realkreditfinansiering.

TRIN 2 PENGEINSTITUTTER

De fleste landbrugsvirksomheder benytter sig af kort og langsigtet lån fra pengeinstitutterne, og lånene tilbydes som stående lån, serielån og annuitetslån. Kassekredit som driftskredit er et eksempel på et meget udbredt stående lån i landbruget.

Kravene fra den finansielle partner vil helt grundlæggende bygge på EU Taksonomien, plus individuelle vurderinger af den enkelte ejerleder og landbrugsvirksomhedens økonomiske performance/potentiale, risikoprofil, soliditet/økonomisk robusthed og forretningsmodellens styrke på sigt/bæredygtighed – som samlet afgør, om lånet kan bevilliges og i givet fald til hvilken rente.

Pengeinstitutterne vil i overført betydning være trin 2 på en finansiell trappe.

TRIN 3 **VÆKSTFONDEN**

Et mindre antal af landbrugsvirksomheder benytter sig af Vækstfonden. Lånene henvender sig til landmænd i etableringsfasen og landbrugsvirksomheder, der ønsker at udvide. Lånene fra Vækstfonden omfatter vækstkaution, vækstlån og etableringslån, samt lån via Dansk landbrugskapital målrettet virksomheder, som er låst af gæld.

Målgruppen for Vækstfonden er sunde virksomheder med behov for langsigtet og risikovillig finansiering for at få deres planer realiseret.

Kravene om sunde virksomheder omfatter f.eks., at landbrugsvirksomheden bygger på EU Taksonomien, individuel vurdering af den enkelte ejerleder som virksomhedsleder, forretningsmodel/dens robusthed og styrke på bæredygtighed, risikoprofil, virksomhedsstrategi, økonomisk performance/potentiale, soliditet/økonomisk robusthed – som samlet afgør, om lånet kan bevilliges og i givet fald til hvilken rente.

Vækstfonden vil i overført betydning være trin 3 på en finansiell trappe.

TRIN 4 **PENSIONSSKABER**

Pensionsselskabernes fokus er at investere i primært unge landmænd, der gerne vil etablere egen landbrugsvirksomhed. Det er AP Pension, der åbnede for et finansielt samarbejde med landbruget, mens andre pensionsselskaber overvejer, om de vil også vil være med. AP Pension har indtil videre etableret samarbejde med under 15 landbrugsvirksomheder.

Kravene for pensionsselskaberne er at investere til moderate priser og med lav risiko i aktiver – landbrugsjord og tilhørende ejendomme. Og specielt for AP Pension at etablere et finansielt samarbejde med dygtige landmænd. AP Pension stiller krav om, at EU Taksonomien skal opfyldes, en stærk og faglig virksomhedsleder, en robust forretningsmodel, risikoprofil, virksomhedsstrategi, økonomiske performance/potentiale, soliditet/økonomisk robusthed og i forhold til bæredygtighed og bæredygtig transformation indgår et krav om at anvende RISE-analysen – som samlet afgør, om der kan indgås et finansielt samarbejde med landmanden.

Pensionsselskaberne – repræsenteret med AP Pension – vil i overført betydning være trin 4 på en finansiell trappe.

TRIN 5 & 6 **STORE INSTITUTIONELLE INVESTORER/ KAPITALFONDE OG MINDRE FONDE/ GRUPPE AF INVESTORER**

Interessen for at investere i primært landbrugsjord og skov er steget markant fra disse danske og udenlandske investorer. Ifølge Danmarks Statistik har udenlandske kapitalfonde opkøbt ca. 66.500 ha. landbrugsjord i Danmark.

Deres interesse i at investere i landbrugsjord er ønsket om at investere langsigtet i landbrugsjord, som forventes at stige i pris som følge af stort nationalt og globalt fokus på klimaudfordringer, bæredygtighed og biodiversitet. Dertil kommer, at landbrugsjorden sandsynligvis kan indgå som en vigtig del af løsningen på klimaudfordringerne og bæredygtighed i forhold til f.eks. produktion af plantebaserede fødevarer og lagring af CO₂.

Kravene fra disse investorer vil være relativt store og ofte sammenhængende landbrugsarealer, samarbejde med dygtige landmænd, der kan og vil arbejde med f.eks. nye afgrøder, og nye produktionsformer med stort fokus på bæredygtighed.

Disse investorer vil være trin 5 og 6 på den finansielle trappe.

TRIN 7 **CROWDFUNDING**

Denne finansieringsmulighed er typisk bygget op om en online crowdfundingplatform, hvor private og professionelle investorer tilbyder at låne penge ud til kreditværdige landbrugsvirksomheder. Lånene kan bruges til f.eks. anlægsaktiver, produktudvikling, driftsfinansiering, produktionsudstyr og eksportfremstød. Indtil videre er det begrænset, hvor mange landbrugsvirksomheder der har benyttet sig af crowdfunding.

Landbrugsvirksomhederne låner pengene mod at betale en aftalt rente til investorerne.

Kravene fra investorerne går i retning af fokus på innovative og bæredygtige landbrugsvirksomheder med specialprodukter og specialproduktion, der er kreditværdige – målt på en tabsrisiko for investor.

Crowdfunding repræsenterer trin 7 på den finansielle trappe.

TRIN 8 **INVESTORER – BUSINESS ANGELS OG PASSIVE INVESTORER**

Denne gruppe af investorer kan generelt opdeles i to grupper:

- De investorer, der investerer i en landbrugsvirksomhed og samtidig deltager aktivt i landbrugsvirksomhedens virksomhedsledelse – enten som deltidsdirektør, evt. leverer en administrationsløsning eller

som bestyrelsesformand. Der er nogle få eksempler på denne type samarbejder i landbruget.

- De investorer, der investerer passivt i et landbrug. Der er nogle få eksempler på denne type samarbejder i landbruget.

Kravene vil afhænge af, om det er den ene eller anden gruppe, men fælles er, at det er investorer, der er meget specifikke i forhold til, hvem de investerer i, og at de forventer etablering af en robust og bæredygtig

forretningsmodel, der kan sikre deres investering i dens løbetid.

Den aktive investor vil "fylde meget" i virksomheden, mens den passive vil være mindre synlig, men begge vil igen stille krav om dokumentation og transformation.

Investorer – business angels og passive investorer repræsenterer trin 8 på den finansielle trappe.

Inspiration til, hvordan landmænd kan bruge den finansielle trappe

Landmanden kan bruge den finansielle trappe til at systematisere finansielle samarbejdspartnere, der kan indgå i overvejelserne omkring en finansieringsstrategi for f.eks. en bæredygtig transformation, samt til at se, hvilke krav der kan forventes i forhold til due diligence og dokumentation.

Få inspiration til, hvordan du kan arbejde med den finansielle trappe og bæredygtighed i landbruget ud fra tre eksempler:

Eksempel 1: Den unge landmand, der skal til at etablere en bæredygtig virksomhed

MULIGHED 1 Fokus på trin 1-3 på den finansielle trappe

- De finansielle samarbejdspartnere er etablerede og kendte i landbruget
- Kravene til landmanden vil omfatte realistisk værdi for jord og bygningsmasse, professionel virksomhedsledelse, høj faglighed, robust/bæredygtig/fremtids-sikret forretningsmodel, tydelig virksomhedsstrategi og professionel ledelses- og økonomirapportering
- Dokumentationen på efterlevelse af EU Taksonomi og måske brug af RISE-værktøjet i forhold til at fokusere på bæredygtig transformation af driften.

MULIGHED 2 Fokus på trin 1, 2, 3 og 8 på den finansielle trappe

- Der skal fra start investeres tid i at etablere kontakt til en ekstern investor, så investor kan være med i udvælgelse af den "optimale landbrugsvirksomhed" for landmand og investor, mens de finansielle samarbejdspartnere på trin 1-3 er etablerede og kendte i landbruget
- Der søges efter en investor, der vil investere i en ung landmand, en bæredygtig transformation af en landbrugsvirksomhed, vil være aktiv i virksomhedsledelsen i forhold til direktørrollen og løsning af de administrative opgaver, og som den unge kan samarbejde med
- Kravene til landmanden vil omfatte økonomisk indsigt, høj faglighed, parat til transformation, engagement og dygtig driftsleder

- Dokumentationen på efterlevelse af EU Taksonomi, opfølgning på drift og i samarbejde med investor implementering af et bæredygtighedsværktøj, der kan understøtte en bæredygtig transformation af driften.

Eksempel 2: Den etablerede landmand med flad drift, der leverer på gældende regelsæt og lovgivning

MULIGHED Fokus på trin 1 og 2 på den finansielle trappe

- De finansielle samarbejdspartnere er etablerede og kendte i landbruget
- Kravene til landmanden vil omfatte virksomhedsledelse, høj faglighed, robust/bæredygtig/fremtids-sikret forretningsmodel, og professionel ledelses- og økonomirapportering
- Dokumentationen på efterlevelse af EU Taksonomi.

Eksempel 3: Den etablerede landmand, der gerne vil arbejde med bæredygtighed og bæredygtig transformation af landbrugsvirksomheden

MULIGHED Fokus på trin 1, 2 og 6 på den finansielle trappe

- Der skal fra start investeres tid i at etablere kontakt til en gruppe af eksterne investorer, der har 100% fokus på bæredygtighed og bæredygtig transformation, mens de finansielle samarbejdspartnere på trin 1-2 er etablerede og kendte i landbruget
- Kravene til landmanden er:
 - professionel virksomhedsledelse, robust/bæredygtig/fremtids-sikret forretningsmodel, tydelig risikoprofil, stærk virksomhedsstrategi, historisk og estimeret høj økonomisk performance, soliditet/økonomisk robusthed og professionelt rapporteringssystem
 - at kunne dokumentere nuværende bæredygtighed og især, hvordan der med økonomisk hjælp fra investorerne kan etableres en bæredygtig transformation.
- Dokumentationen på nuværende bæredygtighed og potentiel bæredygtig transformation ved anvendelse af SDG 360 grader Bæredygtighedsværktøj, samt efterlevelse af EU Taksonomi.

Tjekliste

til din finansieringsstrategi i et bæredygtigt perspektiv

I forhold til udarbejdelse af en finansieringsstrategi, der som minimum lever op til gældende regler og lovgivning, anbefales det, at du som landmand arbejder med følgende tjekliste:

Hvilke ønsker har du som landmand helt overordnet?

- ☐ 1. At leve op til de minimumskrav, der defineres i EU Taksonomien
Du tilhører den store gruppe af landmænd, der går efter samarbejde med primært kreditforeninger, banker og Vækstfonden.
- ☐ 2. En bæredygtig udvikling ud over minimumskrav fra EU Taksonomien
Du tilhører en mindre gruppe af landmænd, der enten alene eller i samarbejde med andre landmænd ønsker en finansiell samarbejdspartner, der stiller yderligere krav til bæredygtighed, bæredygtig transformation og dokumentation af den bæredygtige transformation.
- ☐ 3. En tæt finansiell samarbejdspartner, der sammen med dig opbygger en stærk virksomhedsledelse, med fokus på grønt lederskab, en klar bæredygtig transformation for den samlede virksomhed, professionel due-diligence/compliance og velfungerende og dokumentation
Du tilhører en p.t. lille gruppe af landmænd, der ønsker en tæt "grøn investor".

Din situation i forhold til valg af finansiell samarbejdspartner

- ☐ 1. På vej mod etablering
For dig er det spændende at arbejde med trin 1, 2, 3, 4, 7 og 8 på den finansielle trappe.
- ☐ 2. Etableret virksomhed i flad drift
For dig er det spændende at arbejde med trin 1, 2 og 3 på den finansielle trappe.
- ☐ 3. Har etableret virksomhed med ønske om vækst
For dig er det spændende at arbejde med trin 1, 2, 3, 6, 7 og 8 på den finansielle trappe.
- ☐ 4. Har etableret virksomhed med ønske om fokuseret 360 grader bæredygtig udvikling
For dig er det spændende at arbejde med trin 1, 2, 3, 6, 7 og 8 på den finansielle trappe.

Dine ønsker til virksomhedens bæredygtighed og bæredygtige transformation

- ☐ 1. Jeg ønsker at leve op til EU Taksonomien, gældende regler og lovgivning
For dig er det spændende at arbejde med trin 1, 2, 3, 6 og 8 på den finansielle trappe.
- ☐ 2. Jeg ønsker at arbejde med bæredygtighed og bæredygtig udvikling af min produktion
For dig er det spændende at arbejde med trin 1, 2, 3, 6, 7 og 8 på den finansielle trappe.
- ☐ 3. Jeg ønsker at arbejde med bæredygtighed og bæredygtig udvikling af min samlede virksomhed
For dig er det spændende at arbejde med trin 1, 2, 3, 6, 7 og 8 på den finansielle trappe.

Virksomhedsledelse

- ☐ 1. Jeg prioriterer produktion/driftsledelse højere end virksomhedsledelse
For dig er det spændende at arbejde med trin 1, 2, 3 og 8 på den finansielle trappe.
- ☐ 2. Jeg vil gerne blive bedre til virksomhedsledelse
For dig er det spændende at arbejde med trin 1, 2, 3, 4 og 8 på den finansielle trappe.
- ☐ 3. Jeg ser mig selv som en stærk virksomhedsleder
For dig er det spændende at arbejde med trin 1, 2, 3, 6, 7 og 8 på den finansielle trappe.

BÆREDYGTIG UDVIKLING I LANDBRUGET

HVAD KAN FREMTIDSSIKRE LANDBRUGSVIRKSOMHEDEN I FORHOLD TIL PRODUKTION, AFSÆTNING OG FINANSIERING?

*Af Ivan Damgaard, chefkonsulent,
Strategi & Vækst, SEGES*

På SEGES arbejder vi helt overordnet med to forskellige indsatsområder for bæredygtig udvikling i landbruget, nemlig *licence to produce* og *licence to supply*. I praksis vil det være et krav, at den enkelte landmand forholder sig til og arbejder med begge indsatsområder.

License to produce omhandler den landmand, der ønsker at fremtidssikre sin virksomhed ved:

- at arbejde med bæredygtige indsatser, der som minimum opfylder de gældende juridiske rammer og regelsæt, som landbruget arbejder under – ofte benævnt som landbrugets rammevilkår.
- at arbejde med bæredygtige indsatser, som går videre end de gældende rammevilkår for landbruget. Landmanden ønsker at fremtidssikre sin virksomhed enten for:
 - at forfølge bæredygtige tiltag som landmanden brænder for, og som stemmer med hans værdisæt i forhold til bæredygtig udvikling
 - at udvikle sin landbrugsvirksomhed i en retning, som giver accept til at producere fra samfundet/ borgerne/forbrugerne.

License to produce vil ofte være en kombination af, at landmanden lever op til landbrugets gældende rammevilkår og landmandens bæredygtige mindset, der via et "bæredygtigt lederskab" vil mere bæredygtig transformation end landbruget generelt.

License to supply omhandler specifikke krav, som en aftager opstiller for, at landbrugsvirksomheden kan komme i betragtning i forhold til at levere sine produkter til aftageren.

Aftageren kan f.eks. være:

- en af de andelsejede fødevarer virksomheder – Arla og Danish Crown
- detailhandlen
- forbrugerne

License to supply vil ofte være styret af den enkelte aftagers krav til produktets klimapåvirkning, bæredygtige produkter, bæredygtig produktion og tilhørende dokumentation.

Landmænd med flere aftagere kan derfor risikere at blive mødt af flere og forskelligrettede krav fra de enkelte aftagere, ligesom der ikke nødvendigvis er sammenhæng mellem bæredygtige initiativer og krav under *licence to produce* og *licence to supply*.

License to produce og *licence to supply* understøtter samlet landbrugsvirksomhedens forretningsmodel, så den bliver robust og fremtidssikret og sidst, men ikke mindst attraktiv for "grønne investorer" og "grønne finansieringsmuligheder" – **licence to get sustainable financing**.

Landmanden, der ønsker at arbejde strategisk med fremtidssikring og styrkelse af sin forretningsmodel ved løbende at fokusere på bæredygtig udvikling, har forskellige strategiske indsatsområder:

- En indsats, der skal sikre at landbrugsvirksomhedens bæredygtighed og bæredygtige transformation – et *licence to produce*.
- En indsats, der skal sikre at landbrugsvirksomhedens afsætning – et *licence to supply*.
- En indsats, der skal sikre finansiering af de nødvendige investeringer i den bæredygtige transformation – et *licence to get sustainable financing* – under attraktive betingelser.

I dette afsnit fokuserer vi på tiltag, der kan motivere landmanden i den bæredygtige transformation, de to udviklingsscenarier og at sætte det op mod de potentielle finansieringsmuligheder. Målet er at komme med inspiration til landmandens fremtidssikring af landbrugsvirksomheden i forhold til produktion, afsætning og finansiering.

License to produce

Hvad skal der til for at få lov at producere på et landbrug nu og på sigt?

Helt grundlæggende skal det enkelte landbrug kunne fungere indenfor de gældende rammevilkår, herunder politikker, specifikationer, standarder, regler og lovgivning – det kaldes virksomhedens compliance – som er en forudsætning for en *licence to produce*.

Debatten om klima og bæredygtighed åbner op for nye muligheder for landbrugsvirksomheden i forhold til at få grønne og måske billigere realkreditlån, hvis landbrugsvirksomheden lever op til specifikke bæredygtige krav sammenlignet med, hvis den ikke lever op til de kommende bæredygtighedskriterier.

Lige nu arbejdes der på en EU Taksonomi, hvor det forventes, at hvis landbrugsvirksomheden ikke lever op til den, så vil det højst sandsynligt betyde højere finansie-

ringsomkostninger og måske i værste fald ingen adgang til "grøn" realkreditfinansiering. Det betyder ikke, at landmanden ikke kan få et realkreditlån, men måske vil det blive et "brunt" realkreditlån, som vil være relativt dyrere for landmanden end et "grønt lån". Samlet betyder det, at landmanden og landbrugsvirksomheden skal være opmærksom på den EU Taksonomi, som er på vej. EU Taksonomien vil dermed blive en forudsætning for et *licence to produce* – i en bæredygtig kontekst.

Debatten om bæredygtighed har inspireret mange landmænd til at arbejde med dels analyser af landbrugsvirksomhedens aktuelle bæredygtighed, dels indsatser, der kan skabe en bæredygtig transformation af landbrugsvirksomheden. Baggrunde for indsatserne er for mange landmænd at få et overblik over virksomhedens bæredygtighed, men også at få indsigt i hvor der er nogle lavt hængende frugter, der kan forbedre landbrugsvirksomhedens bæredygtighed.

Målet kan være at styrke forretningsmodellen i forhold til fremtidens øgede krav til bæredygtighed, f.eks. i forhold til:

- at producere på en måde, som finder balancen mellem den miljømæssige, den sociale og den økonomiske bundlinje – samlet i et "grønt lederskab" af landbrugsvirksomheden.
- at tiltrække "grøn finansiering" og grønne investorer
- at sikre planetens overlevelse.

Bæredygtighed og bæredygtig transformation stiller krav om en status på virksomhedens bæredygtighed, igangsatte bæredygtige udviklingsområder samt dokumentation og kommunikation til landbrugsvirksomhedens interessenter om, hvad der arbejdes med i virksomheden.

Der er mange forskellige værktøjer og metoder til dette, hvor følgende skal nævnes i denne sammenhæng:

Virksomheden overordnet

- Global G.A.P. – en certificering, der oversætter forbrugernes krav til en god landbrugspraksis
- Ø-mærket – et dansk økologimærke med teksten "Statskontrolleret økologisk", der frivilligt kan sættes på økologiske fødevarer og visse økologiske nonfood-produkter (f.eks. økologisk hunde- og kattemad), når de er tilberedt under økologiskontrol i Danmark

- SDG 360 graders bæredygtighedsværktøj – bruges internationalt på tværs af brancher og bygger på FN's Verdensmål. Værktøjet giver en status på landbrugsvirksomhedens samlede bæredygtighed og anviser konkrete handlinger til at forbedre virksomhedens bæredygtighed
- RISE – er et internationalt anerkendt værktøj til landbrug og gartneri, som via en ret omfattende og helhedsorienteret analyse kan fortælle, hvor landbrugsvirksomheden er i forhold til bæredygtighed.

Kommunikation

- ESG og CSR – kan f.eks. være en del af årsrapporten eller en selvstændig rapportering.

Licence to supply

Hvad skal der til for at få lov at afsætte landbrugsprodukter nu og på sigt?

Et er som landmand at få lov til at producere, et andet og lige så vigtigt forhold er at kunne afsætte sine produkter – at have *licence to supply*.

Som landmand træffes ofte et strategisk valg i forhold til afsætningskanal/aftager. Hovedparten af landmændene leverer til de store danske fødevarerproducenter, som over årene har defineret forskellige krav til deres leverandør, f.eks.:

- KIK – kyllinger
- Arlagården – mælk
- Danish Produktstandard – danske svineproducenters kvalitetsprogram

I løbet af 2019/2020 er der fra Arla og Danish Crown kommet nye krav til leverandørerne i form af:

- Arla Klimatjek – målet er at øge indsatsen for at reducere CO₂-aftrykket i mælkeproduktionen ².
- Danish Crown – code of practice – målet er at leve op til et forretningsmæssigt ansvar ved at drive Danish Crown som en forretning på en profitabel og bæredygtig måde og ved at integrere miljømæssige, sociale og etiske overvejelser i Danish Crowns forretningsaktiviteter og i hele koncernens værdikæde ³.
- CSR-pork 4.0 – målet er at kunne levere svinekød med dokumentation omkring bæredygtighed og klimabelastning, som kan styrke svinesektorens bæredygtighed og konkurrenceevne ⁴.

Et mindre antal landmænd har valgt at levere direkte til f.eks. detailhandlen og forbrugerne. Her vil kravene til

› BÆREDYGTIG UDVIKLING I LANDBRUGET

HVAD KAN FREMTIDSSIKRE LANDBRUGSVIRKSOMHEDEN
I FORHOLD TIL PRODUKTION, AFSÆTNING OG FINANSIERING?

landbrugsvirksomheden være meget specifik i forhold til den enkelte aftager. Generelt er der fokus på sunde fødevarer, dokumentation, dyrevelfærd, økologi, lokal produktion og i stigende grad miljø, klima, natur og biodiversitet.

Licence to get sustainable financing

Hvad skal der til for at tiltrække "grøn finansiering og grønne investorer" nu og på sigt?

Landmænd, der ønsker at arbejde med bæredygtighed og bæredygtig transformation, søger ofte efter finansielle samarbejdspartnere, der enten kommer med viden om bæredygtighed og bæredygtig transformation og/eller "grønne penge".

"Grønne" finansielle samarbejdspartnere forventes at vurdere virksomheden via en udvidet due diligence analyse ⁵.

Der forventes nye regler fra EU i forhold til lovpligtig diligence (nødvendigt omhu) på miljø-og menneskerettighedsområdet i 2021, og dertil forventes fokus fra finansielle samarbejdspartnere på virksomhedens governance, virksomhedens forretningsmodel, virksomhedens risici, virksomhedens strategi, virksomhedens økonomiske performance/soliditet og virksomhedens compliance – dvs. en fællesmængde af licence to produce og licence to supply på et strategisk niveau.

SDG Lead opsummerer 14/9-2020:

” Bæredygtig finansiering har til formål at integrere bæredygtighedshensyn i finansielle produkter og services til gavn for både investorer og samfundet. Det indebærer et stigende udbud af bæredygtige investeringsprodukter.

Bæredygtige tiltag, der tiltrækker kapitalinvesteringer

Bæredygtighed og finansielle afkast

driver investeringsvalg

Overvejelser fra investor

- o Kulstofudledning
- o Brug af ressourcer
- o Nedsættelse af affald
- o Kompensation
- o Produkter
- o Ligestilling

Tematiske tiltag, der tiltrækker kapitalinvesteringer

Målrettede temaer og finansielle afkast

driver investeringsvalg

Løsninger til

- o Klimaændringer
- o Uddannelse
- o Helbred og Velvære
- o Plastik
- o Affald
- o Madsystemer

Hvad kan jeg gøre som landmand?

Det er vigtigt at få afklaret, hvordan man som landmand vil arbejde med sin virksomhed. Der er en strategiproces et godt bud.

De strategiske spørgsmål, der skal arbejdes med, er:

- Hvad er landbrugsvirksomheden sat i verden for? (mission)
- Hvad går vi ikke på kompromis med? (værdier)
- Hvor vil vi hen med virksomheden? (vision)
- Hvad er succes for os, og hvordan måler vi det? (mål)
- Hvordan kommer vi i mål? (strategiske initiativer)

Arbejdet med bæredygtighed og bæredygtig transformation er meget strategisk, langsigtet og værdibåret, men er der en gennemarbejdet, klar, veldefineret strategi og en landmand, der brænder for "grønt lederskab" og arbejdet mod en bæredygtig landbrugsvirksomhed, så er der flere gode eksempler i dansk landbrug på succes.

² <https://www.arla.dk/artikler/klimatjek-satter-turbo-pa-co2-reduktionen/>

³ <https://www.danishcrown.com/media/1468/code-of-practice-2019.pdf>

⁴ <https://mst.dk/erhverv/groen-virksomhed/groent-udviklings-og-demonstrationsprogram-gudp/gudp-projekter/2016-projekter/dokumenteret-baeredygtighed-og-ressourceoptimering-i-hele-svinekoedets-vaerdikaede-csr-pork-40/>

⁵ <https://www.danskerhverv.dk/presse-og-nyheder/nyheder/eu-regulering-af-baeredygtighedsområdet-hvor-peger-det-hen>

BÆREDYGTIG FINANSIERING I UDLANDET

HVAD KAN DANMARK OG DANSKE LANDBRUGSVIRKSOMHEDER LÆRE AF UDLANDET?

*Af Helene Daugaard-Hansen Dall, praktikant, SEGES, Strategi & Vækst
og Kenneth Kjeldgaard, chefkonsulent, Fondsmæglerselskabet SEGES Finans & Formue A/S*

Store dele af verden arbejder i dag på at omstille deres erhverv til et mere bæredygtigt fundament. Selvom Danmark ligger i toppen⁶, når det gælder bæredygtig udvikling i landbruget, er det vigtigt, at vi som en lille og åben økonomi arbejder ud fra et globalt perspektiv og lærer fra andre lande. Både hvad der fungerer godt, og hvad der fungerer knap så godt. At lære fra udlandet er bl.a. vigtigt for at booste den bæredygtige transformation herhjemme og understøtte Danmarks ambitiøse klima- og bæredygtighedsmålsætninger.

I dette afsnit vil vi nærmere på grønne finansielle produkter, som kapitaludbydere i Holland, Frankrig og Østrig stiller til rådighed og deres rammevilkår. Til sidst indgår en kort opsummering af, hvordan Danmark og danske landmænd kan lade sig inspirere af dette.

Landene i undersøgelsen er udvalgt på baggrund af The Food Sustainability Index (FSI)⁷, hvor Holland, Frankrig og Østrig er frontløbere inden for bæredygtig udvikling i landbrug- og fødevarersektoren. Afsnittet understøttes af EU-rapporter fra *fi-compas-ses*⁸ og interviews med aktører fra Rabobank.

Hvilke muligheder er der for bæredygtig finansiering i udlandet?

I Holland, Frankrig og Østrig arbejdes forskelligt med bæredygtig udvikling, brugen af måleværktøjer og udbuddet af grønne finansieringsprodukter. Følgende giver et udpluk af de tiltag og muligheder, som landene har benyttet sig af indenfor bæredygtig finansiering.

Bæredygtige finansieringsprodukter HOLLAND

Impact Loan (Indvirkningslån)⁹

Indvirkningslånet tilbydes af Rabobank til SMV'ere og blev grundlagt i 2015 i et samarbejde med Den Europæiske Investeringsbank (EIB).

Tal fra 2020 viser, at der i alt er udbudt mere end 1 mia. euro i indvirkningslån¹⁰ fra Rabobank, som i dag står for 44 %¹¹ af eksisterende grønne udlån i Holland.

Indvirkningslånet tilbydes til virksomheder, der i Rabobanks regi opfylder kravene til bæredygtige

projekter. Dette gøres bl.a. ved, at projekterne skal dokumentere en positiv indvirkning på miljø og samfund og besidde et grønt certifikat. Til gengæld kan virksomheden opnå en rente-rabat op til 0,65 % i forhold til alm. erhvervslån.

Rabobank gør generelt brug af "*blandet finansiering*"¹² til at finansiere progressive bæredygtige projekter i og omkring landbruget. Det gør, at risici spredes på tværs af flere parter og er med til at sikre muliggørelsen af bæredygtige projekter.

FRANKRIG Sustainability-linked loans (bæredygtighedslån)¹³

Frankrigs største bank, BNP Paribas, har de seneste år udbudt grønne lån, som måles ud fra projektets bæredygtighed. Lånets rente fastsættes efter virksomhedens bæredygtige performance. Lånene kan f.eks. måles på ESG-rating, CO2-udledning, arbejdsløshed og meget mere. Jo bedre virksomheden performer, jo lavere rente.

BNP Paribas har desuden flere målsætninger indenfor bæredygtighed som bank. F.eks. investeres 100 mio. euro i Greentech startups ved udgangen af 2020 og tilsvarende øges investeringer i vedvarende energi med 65 % over 2 år til 18 mia. euro indtil slutningen af 2021¹⁴.

ØSTRIG ESG Incentive Scheme (ESG incitamentsskema)¹⁵

Raiffeisen Bank er den største udlåner til landbruget i Østrig og spiller en stor rolle inden for bæredygtig finansiering. Indtil videre har banken satset på omstillingen af energi og husbyggerier via direkte udlån eller grønne obligationer, hvor banken gør brug af forskellige værktøjer til at kvalificere kunder til bæredygtig finansiering.

For at kvalificere sig til bæredygtig finansiering har banken udarbejdet et grønt incitamentsprogram – et såkaldt Environmental Social Governance (ESG) incentive scheme, samt et Green Bond Framework for grønne obligationer. Opfylder låntager incitamentpunkterne i programmet, opnår kunderne renterabat, og lånet kan optages i puljen for grønne lån.¹⁶

Landenes overordnede rammer spiller en afgørende rolle for deres mulighed for at drive en bæredygtig

› BÆREDYGTIG FINANSIERING I UDLANDET

HVAD KAN DANMARK OG DANSKE LANDBRUGSVIRKSOMHEDER LÆRE AF UDLANDET?

dagsorden. Følgende er eksempler, som kan være med til at understøtte udviklingen:

Proaktive offentlige sektorer:

- **I Holland** er staten i høj grad med til at understøtte mobiliseringen af kapital til bæredygtige projekter. Både grønne statsobligationer og en favorabel grøn skatteordning, "The Green Funds Scheme", virker som katalysatorer for at fremme finansiering af grønne erhvervslån.
- **I Frankrig** er der ligeledes politiske tiltag, herunder krav til at tag på nybyggeri i industriområder enten skal indeholde solpaneler eller være biologiske ¹⁷. Den franske stat forsøger samtidig at fremme økologi eller økonomisk, miljø-, og social performance og har bl.a. siden 2016 haft en madspildslov, som forbyder, at mad destrueres, men i stedet skal doneres til hjælpeorganisationer ¹⁸.
- **I Østrig** besluttede staten i 2016 at inkorporere SDG (Sustainable Development Goals) i alle fremtidige relevante strategier og forpligtede sig til at opstille handlingsplaner og træffe passende foranstaltninger for at nå EU's 2030-mål. Det har medført, at SDG-målene er integreret i alle led af det østrigske samfund, hvilket også har smittet af på tilgangen for den finansielle sektors udlån til landbruget.

Tværsæktorielt samarbejde for udvikling af 'best practices' og måleværktøjer:

I SEGES' interview med Rabobank fortalte banken, at i alt 43 hollandske sektorer (dermed ikke blot landbrugssektoren) har samarbejdet omkring, hvad der skulle drive bæredygtig udvikling for de enkelte sektorer.

På baggrund af dette har hver sektor udviklet 'best practices' inden for bæredygtighed, som indgår i finanssektorens arbejde med at tilbyde grønne lån. Samarbejdet på tværs af brancher har også ført til udviklingen af flere ESG-måleværktøjer, som f.eks. open-bode-index ¹⁹ og biodiversitet monitor ²⁰. De forskellige bæredygtighedsmålninger er med til at understrege, hvor fremtidssikker Rabobanks investering er i deres kunder.

” The sustainability metrics today evolve, based on increasing sufficient data which is objective, which is based on industry measurements, so fully aligned with the sustainable practices in any agricultural sector.

Alain Cracau,
Director of Sustainable Business Development, Rabobank

Soliditetsgrad i landene:

Sammenlignes den gennemsnitlige soliditetsgrad i landbruget i henholdsvis Danmark med de udvalgte lande, fremgår tydelige forskelle, som har indflydelse på kapitaludbydere villighed til at finansiere landbrugene.

Med udgangspunkt i år 2018 var soliditetsgraden i gennemsnit på 30,2 % for danske landbrugsbedrifter ²¹, mens soliditetsgraden var 73 % for hollandske landmænd ²², 58 % for franske landmænd ²³ og op mod 90% for østrigske landmænd ²⁴.

Et højt gælds niveau blandt danske landmænd medvirker til en højere risiko for pengeinstitutter og andre finansieringspartnere og kan være med til at begrænse størrelsen og mængden af udlån til landbruget – inklusive grønne udlån.

Betydning for Danmark og danske landmænd

Spørgsmålet er, hvad Danmark og danske landmænd kan lære af udviklingen af bæredygtig finansiering i udlandet, selvom danske landmænd allerede ligger i toppen af bæredygtig fødevareproduktion?

1. For det første vurderes det, at den danske stat og finans- og investeringssektorerne skal fortsætte det progressive arbejde imod at udfolde nye grønne finansieringsmuligheder til landbruget. I Holland har staten og diverse sektorer udvikling af favorable grønne skatteordninger og bæredygtighedsværktøjer medvirket til at forstærke investeringer og lånemuligheder.

2. Landmænd skal fortsætte med at uddanne sig og orientere sig imod bæredygtige praksisser i landbruget. Som Alain Cracau (Rabobank) siger: *"We see that farmers, who are very advanced about being future proof and include advanced industry practices, are on average also more successful entrepreneurs and therefore future proof farmers, both economically as ecologically"*.

Anbefalingen til landmænd er: Bliv ved med at opsøge ny viden om bæredygtigt landbrug, og forsøg at integrere og dokumentere bæredygtige praksisser i dit landbrug. Dette får formodentlig stor betydning for landmændenes muligheder for opnå attraktiv grøn finansiering i fremtiden.

Afslutningsvis skal henvises til, at SEGES løbende vil holde dig orienteret om, hvordan landmænd kan videreudvikle bæredygtige bedrifter og skabe sunde bæredygtige forretninger.

⁶ <https://www.barillacfn.com/m/publications/fixingfood2018-2.pdf>

⁷ <https://foodsustainability.eiu.com/country-ranking/>

⁸ <https://www.fi-compass.eu/fisiyc>

⁹ <https://www.rabobank.nl/bedrijven/zakelijk-financiering/alle-financieringsvormen/impactlening/>

¹⁰ <https://www.floraldaily.com/article/9265508/netherlands-sustainability-with-an-impact-loan-from-rabobank/>

¹¹ <https://www.rabobank.com/en/images/rabobank-green-and-sustainability-bonds-investor-presentation-2019.pdf>

¹² Begrebet dækker over såkaldte syndikatlån, hvor flere pengeinstitutter og andre finansieringspartnere går sammen om at tilbyde finansiering.

¹³ https://cib.bnpparibas.com/sustain/sustainable-finance-the-rise-and-rise-of-sustainability-linked-loans_a-3-3008.html

¹⁴ https://group.bnpparibas/uploads/file/infographic_bnpparibas_energytransition.pdf

¹⁵ <https://www.climatebonds.net/files/files/2018-07%20AT%20Raiffeisen%20Bank%20International%20AG.pdf>

¹⁶ <https://www.efma.com/article/detail/31533>

¹⁷ <https://thesustainablelivingguide.com/most-sustainable-countries/>

¹⁸ <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/04/frenchlaw-forbids-food-waste-by-supermarkets>

¹⁹ <https://www.openbodemindex.nl/>

²⁰ http://biodiversiteitsmonitormelkveehouderij.nl/docs/Biodiversiteitsmonitor_engels.pdf

²¹ <https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetPdf.aspx?cid=29123>

²² <https://www.agrimatie.nl/ThemaResultaat.aspx?subpubID=2232&themaID=2265&indicatorID=2009>

²³ https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/financial_needs_agriculture_agrifood_sectors_France_0.pdf

²⁴ https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/financial_needs_agriculture_agrifood_sectors_Austria.pdf#page=20&zoom=100,72,94

BÆREDYGTIG FINANSIERING I TRANSPORT- OG BYGGEBRANCHEN

*Af Helene Daugaard-Hansen Dall, praktikant, SEGES, Strategi & Vækst
og Mille Møller Nielsen, specialkonsulent, SEGES, Strategi & Vækst*

Landmandens fremtidige finansieringsmuligheder vil blive præget af bedriftens bæredygtighedsgrad. Det afspejler kommissoriet Forum for Bæredygtigt Finans' 20 anbefalinger til Finans Danmark ²⁵. Kommissoriet er nedsat af repræsentanter fra den finansielle sektor, erhvervsliv, universiteter m.v. Her lyder anbefaling nr. 16 og 17 på et "øget fokus på bæredygtig landbrugsdrift" og "bæredygtige målemetoder i landbruget".

For at implementere disse anbefalinger er det vigtigt, at landbruget søger inspiration i andre brancher, hvor bæredygtig finansiering også gør sit indtog. I dette afsnit sættes landbrug derfor i sammenhæng med byggeri- og transportbranchen, hvor vi kigger på disse branchers muligheder inden for bæredygtig finansiering, og hvad landbruget kan lære heraf.

Hvad gør transportbranchen for at understøtte omstillingen?

Chefkonsulent hos Danske Vognmænd, Søren Büchmann Petersen fortæller, at transportvirksomheder i dag gør mange ting for at skubbe til den bæredygtige udvikling. F.eks. indkøbes mindre miljøbelastende materialer, logistikken optimeres, chauffører undervises i klimavenlig kørsel, og der ansættes i stigende grad medarbejdere i erhvervet, som forsøger at indarbejde bæredygtighed og miljø i branchen. Men der skal gøres flere vigtige ting, hvis branchen skal nå de ambitiøse klimamål.

” Vognmændene er ganske enkelt dybt afhængige af både politisk prioritering og konkurrencedygtige, grønne alternativer inden for teknologi og brændstof, hvis vi for alvor skal se et ryk i den grønne retning.

Søren Büchmann Petersen ²⁶.

Ser vi på den grønne finansiering af transportbranchen, er udbuddet af grønne billån steget over de sidste par år og kan i dag fås i de fleste større banker ²⁷. Når det gælder grøn finansiering af større maskiner til landbruget, ser udbuddet af lån dog en del mindre ud. Dette kan bl.a. skyldes, at der stadig er større uklarhed om, hvilke teknologier der kommer til at dominere inden for tung godstransport. Søren Büchmann Petersen peger her på, at både el, biogas og brint er mulige typer af mere grønne drivmidler inden for tung godstransport i fremtiden.

Der findes dog i dag nogle finansieringsmuligheder til landbruget inden for grøn transport. For det første tilbyder bl.a. Nordea et grønt CIBOR 6-lån med variabel rente til grønne investeringer i autoriserede økologiske landbrug ²⁸. Lånet har afdragsfrihed op til 10 år. Dertil har Nykredit i samarbejde med SEGES samarbejdet om et lån ved navn "Grøn maskinfinansiering" til erhvervsbrug.

” Bæredygtig finansiering er helt afhængig af, at bæredygtighedsudviklingen kan konkretiseres og dokumenteres på bedriftsniveau. Her har SEGES en helt afgørende rolle i at kunne identificere de afgørende parametre sammen med andre parter i fødevareklyngen og i finanssektoren mfl. – og derefter at kunne eksekvere ved effektivt at levere og samle data på vegne af vores kunder ... her er faglighed i grundlaget samt valide løbende data afgørende.

Poul Erik Jørgensen,
Landbrugsdirektør, Nykredit

Nykredits Grønne maskinlån fås til en rente ned til 0% for eksisterende kunder og baseres på udvalgte dokumenterede teknologier ²⁹.

Hvad gør byggeribranchen for at understøtte den bæredygtige omstilling?

Ved siden af en mere bæredygtig transport betyder landbrugets byggeri også en del for branchens grønne omstilling. Byggeri og boliger anskues i dag at stå for ca. 40 % af energiforbruget i Danmark ³⁰. Byggeribranchen er allerede nået langt ift. den bæredygtige omstilling og har fået taget nogle vigtige spadestik. F.eks. kan branchen i dag levere bæredygtige løsninger, som også er certificeret bæredygtigt byggeri til kunderne. Ser vi på fremtiden for byggerisektoren, lægger "Forum for Bæredygtigt Finans" med sine anbefalinger til finanssektoren (nr. 13 og 14) op til et "øget fokus på finansiering af bæredygtige ejendomme" og "bedre energimærkninger med øget gennemslagskraft" ³¹. Mens finanssektoren skal fremme flere udlån til bæredygtige og energieffektive ejendomme, skal den nuværende

energimærkningsordning herved revideres for bl.a. at sikre en højere kvalitet og kontrol herved.

Inden for byggeriet er der i disse år forsket i og udviklet mange materialer og anlægsmetoder med fokus på bæredygtighed og i denne forbindelse også genanvendelighed. Vedrørende landbrugsbyggeriet er der f.eks. i de senere år kommet mere standardiserede måder at anlægge og indrette avls- og driftsbygninger på og dermed måden at bygge på. Det gælder bl.a. standardisering af indkøb og inventar, og i denne forbindelse de forskellige indretninger og veludviklede detaljer m.m. Når vi taler bæredygtighed inden for landsbyggeriet, er tre vigtige indfaldsvinkler at tage i betragtning: Den økonomiske, den miljømæssige og ikke mindst drift og vedligeholdelse af et byggeri med stor løbende slitage. *"Jo mere standardiserede og fabriksfremstillede bygningselementer, jo bedre kvalitet,"* udtaler tidligere landskonsulent på SEGES og arkitekt Kræn Ole Birkkjær.

Ved siden af en mere effektiv arbejdsgang i byggeribranchen kan virksomheder i dag benytte op mod fire certificeringssystemer for at 'udmærke' ejendomme. F.eks. kan byggerifirmaer i Danmark lave en DGNB-certificering, som bl.a. fungerer som en operationalisering af bæredygtigt byggeri³². Virksomheden Rockwool skriver dertil på deres hjemmeside, at *"byggebranchen i Danmark er blevet enige om at vælge DGNB systemet som certificeringsordning for bæredygtigt byggeri"*³³. I forlængelse af dette har Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen i maj 2020 fremlagt ordningen Den Frivillige Bæredygtighedsklasse.

Formålet med klassen er at *"definere og tilbyde et lettilgængeligt og ensartet grundlag at opføre bæredygtigt byggeri efter"*³⁴. Det sættes som målsætning, at bæredygtighedsklassen testes i de kommende år for at opsamle data og erfaringer, før den endelig kan blive obligatorisk i byggeribranchen i 2023³⁵. En indførelse af en obligatorisk frivillig bæredygtighedsklasse i 2023 kan betyde, at bygherrer får en meget mere entydig standard for byggeri – dette gælder også landbrugets bygninger, da bæredygtighedsklassen er målrettet til alle bygningstyper.

Hvad kan danske landmænd gøre?

Da bæredygtig udvikling er en trend i de fleste brancher, bør landmænd forholde sig til, hvordan både landbrugsmaskiner og landbrugsbygninger kan gøres mere grønne, da begge elementer indgår som en del af

landbrugets overordnede klimaaftryk. Regeringens nye oplæg til en skattereform³⁶ vil betyde stigende energifgifter til landbruget. Derfor bør landmænd indregne nye initiativer i bedrifterne, som kan lede til energibesparelser og mere bæredygtige praksisser.

For det første kan det være relevant at undersøge penge- og realkreditinstitutters grønne udlån til transport. I afsnittet her har vi nævnt bl.a. grønne CIBOR 6-lån og Nykredits nye grønne maskinlån. Foruden grønnere maskiner kan landmænd forbedre deres landbrugsbygninger – bl.a. ved hjælp af erhvervstilskud til energirenoveringer. Energistyrelsen giver her mulighed for at ansøge og indberette om energiforbedringer i egen virksomhed igennem erhvervspuljen³⁷. Dansk Industri oplyser, at virksomheder igennem ordningen bl.a. kan søge tilskud til: *"udskiftning af kedel med varmepumpe, udskiftning af belysning med LED, etablering af varmegenivinding og energioptimering af procesanlæg"*³⁸. Imens 1. tilskudsrunde allerede er forløbet i 2020, vil nye ansøgningsrunder opstå i flere omgange af 2021 og de efterfølgende år. Dertil for nye landbrugsbyggerier bør det overvejes at anvende bygherrer, der har certificeringen DGNB og opfylder kravene i "Den frivillige bæredygtighedsklasse".

Det vurderes, at en grøn og bæredygtig optimering af både maskiner og landbrugsbyggerier er vigtigt for fremadrettet at kunne optage en favorabel finansiering på sin bedrift. Derfor bør landmænd allerede nu forsøge at indtænke nye tiltag til at optimere maskiner og byggeri samt andre vigtige elementer på bedriften.

²⁵ <https://finansdanmark.dk/nyheder/2019/20-skridt-i-finanssektoren-skal-gore-verden-mere-baeredygtig/>

²⁶ <https://nyetider.nu/blog/klimakoereplan-fra-sorter-til-groenne-lastbiler-i-2030>

²⁷ <https://www.mybanker.dk/artikler/groent-billaan-derfor-er-det-smart/>

²⁸ <https://www.nordea.dk/erhverv/produkter/finansiering/realkreditlaan-erhverv.html#tab=Gront-CIBOR-6-lan--variabel-rente->

²⁹ https://www.landbrugsinfo.dk/public/b/a/d/bygninger_maskiner_nykredit_gron_maskinfinansiering

³⁰ <http://baeredygtigtbyggeri.dk/>

³¹ <https://www.epaper.dk/finansdanmark/forum-for-b%C3%A6redygtig-finans-20-anbefalinger-til-finans-danmark/>

³² <https://www.dk-gbc.dk/dgnb/introduktion-til-dgnb/dgnb-i-danmark-historik-rids/>

³³ <https://www.rockwool.dk/vaerd-at-vide/baeredygtighed/certificering-af-baeredygtigt-byggeri/>

³⁴ <https://baeredygtighedsklasse.dk/1-Formaaleet-med-klassen/Formaaleet-med-baeredygtighedsklassen#ambition-og-maalsætning>

³⁵ <https://baeredygtighedsklasse.dk/1-Formaaleet-med-klassen/Formaaleet-med-baeredygtighedsklassen#forord-ved-boligministeren>

³⁶ <https://jyllands-posten.dk/politik/ECE12580092/overblik-her-er-regeringens-udspil-til-en-groen-skattereform/>

³⁷ <https://www.danskindustri.dk/brancher/di-byg/nyhedsarkiv/nyheder/2020/10/erhvervspuljen/>

³⁸ <https://www.danskindustri.dk/brancher/di-byg/nyhedsarkiv/nyheder/2020/10/erhvervspuljen/>

RAPPORTERING AF BÆREDYGTIGHED

HVORFOR SKAL DU DOKUMENTERE OG RAPPORTERE DIN VIRKSOMHEDS BÆREDYGTIGE UDVIKLING?

Af Rasmus Berg Larsen, specialkonsulent, SEGES, Strategi & Vækst

At måle, dokumentere og rapportere på en virksomheds bæredygtighed – hvad betyder det? Og hvorfor skal du som landmand måle, dokumentere og rapportere på din virksomheds bæredygtige udvikling? Bliv klogere på, hvorfor den finansielle sektor og en landmand anbefaler at gøre netop dette, hvordan man kan gøre, og få en vigtig overvejelse fra en landmand, der arbejder med bæredygtighed.

Hvorfor skal landmanden dokumentere og rapportere på sin bæredygtige udvikling?

Hvorfor skal du som landmand dokumentere og rapportere på din virksomheds bæredygtige udvikling? Svaret er på samme tid både simpelt og komplekst at besvare.

Det simple svar er, at en professionel ledelse af en virksomhed i dag indebærer, at man arbejder struktureret med at dokumentere og rapportere på sin virksomhed og dens aktiviteter. Det er en central del af at udvikle og optimere din virksomhed, at du kan træffe beslutninger, som er funderet i valide data og ikke alene på mavefornemmelser. Jo mere struktur man desuden får sat på denne proces, jo mere motiverende oplever flere landmænd det.

” Jo mere struktur, tal og data man får sat på det, jo mere lyst får vi til at arbejde med det. At få det dokumenteret med tal og score viser retningen for vores arbejde og virksomhed.

Bertel Hestbjerg
Ejer af Hestbjerg Økologi

Det mere komplekse svar er, at det er en del af at fremtidssikre din virksomhed. Fremtidens landbrugsvirksomheder er virksomheder, som dokumenterer og rapporterer på sin bæredygtige udvikling – præcis ligesom større virksomheder i andre brancher gør det i dag. Men hvorfor gør de så det?

Anne-Louise Thon Jensen, Stifter af SDG Invest, der er en kapitalforening, der investerer i bæredygtige virksomheder verdenen over, fortæller, hvorfor andre virksomheder dokumenterer og rapporterer på deres bæredygtige virksomheder:

” Det gør de simpelt nok, fordi de bliver målt og vurderet på dét. Det er af deres investorer, af lovgivere, forbrugere og andre interessenter, og det er ikke kun på profit, men også på deres påvirkning på planet og people.

Anne-Louise Thon Jensen,
Stifter af SDG Invest

Med andre ord, så er det i fremtiden ikke nok kun at have en god økonomisk performance og profit, din virksomhed skal også have en positiv, eller minimal, påvirkning på planeten og menneskene – og du skal kunne dokumentere det og rapportere det til dine interessenter. Eksempelvis vil lovgivning fra EU og dets store arbejde med EU Taksonomien stille krav til, hvad du som landmand skal dokumentere.

Betyder det så, at hvis du dokumenterer og rapporterer på din virksomheds bæredygtige udvikling, at du eksempelvis kan forvente en billigere finansiering? Nej, ikke nødvendigvis, men det er en del af fremtidens krav til landbrugsvirksomhederne.

” I fremtiden vil finansieringen og pengene flyde den vej, hvor det er grønne. Det er en adgangsbillet til de grønne produkter, der findes i den finansielle verden, og dem kommer der flere af. Og for at få adgang til disse, så kræver det altså, at man kan dokumentere sin status og bæredygtige udvikling.

Pernille Stenstrup Christiansen
Landbrugschef i Danske Bank

Hvordan kan man dokumentere og rapportere på sin virksomheds bæredygtige udvikling?

Først og fremmest så dokumenterer og rapporterer langt størstedelen af danske landmænd allerede på deres bæredygtige udvikling, eksempelvis via Arlas 'Klimatjek', som skal "opbygge et af verdens største sæt

af eksternt verificerede klimadata fra mælkeproduktion”³⁹ eller Danish Crowns *’klimakontrol’*, som er en del af deres bæredygtighedsprogram⁴⁰.

Derudover findes der også et væld af analyser, certificeringer, standarder og lignende metoder og værktøjer, som har det til fælles, at de til en vis grad dokumenterer en virksomheds bæredygtige udvikling samt gør det muligt at rapportere resultatet. I flere tilfælde anvises også forslag til handlinger, der kan forbedre og understøtte virksomhedens bæredygtige udvikling.

De forskellige metoder og redskaber har alle deres styrker og svagheder, ligesom indholdet og tilgangen som oftest kan diskuteres fagligt. Inden du benytter dig af et af disse, er det derfor en god idé at overveje følgende:

- Hvad er dit formål med at dokumentere og rapportere på din virksomheds bæredygtige udvikling?
- Hvad vil du bruge det til? Er det for at skabe en positiv udvikling i din virksomhed, skal det give markedsadgang, eller er der nogle interessenter, der efterspørger det?
- Hvor mange ressourcer vil du lægge i det? Tid og penge. De forskellige metoders pris er meget varierende, ligesom tiden, du skal lægge i arbejdet, varierer.

Grundlæggende er det centralt at sætte dig ned og tage stilling til, på hvilke områder og parametre du gerne vil dokumentere og rapportere din virksomheds bæredygtige udvikling. Det kan du gøre via en lang rapport med mange parametre, men det kan også være, det er på 3-5 nøgleparametre, du vil dokumentere og rapportere din virksomheds bæredygtige udvikling. Længere nede er der beskrevet en række centrale områder.

Til inspiration er der i det følgende kort beskrevet tre eksempler på, hvordan du kan dokumentere og rapportere din virksomheds bæredygtige udvikling:

1. RISE, som er meget landbrugsnært
2. ESG, som primært er noget, som mellemstore og store virksomheder bruger
3. FN’s 17 Verdensmål, som dokumenterer og rapporterer på den helt store samfundsmæssige klinge.

RISE

RISE er et program, der ved hjælp af landmandens svar på en lang række spørgsmål, måler bæredygtigheden på 50 forskellige indikatorer fordelt på ti temaer. Resultatet tegnes ind i et ti-kantet ‘spindelvæv’. Jo tættere på spindelvævs yderkant, bedriftens resultat ligger, jo mere bæredygtig er den.

RISE-analyser udbydes af flere rådgivningsvirksomheder i landbruget. [Læs mere på seges.dk](https://seges.dk).

ESG

ESG står for Environmental (miljø), Social (sociale forhold) og Governance (virksomhedsledelse) og er en måde at opgøre bæredygtighed på – meget lig tankegangen med de tre bæredygtige bundlinjer (den økonomiske, den sociale og den miljømæssige). Det er altså en måde at opgøre en virksomheds bæredygtighed på⁴¹.

Mange store virksomheder, bl.a. børsnoterede virksomheder, som er forpligtiget til at afrapportere deres samfundsansvar jf. årsregnskabslovens § 99 a og b, tager ofte afsæt i ESG⁴². Men flere og flere mellemstore virksomheder gør ligeså, og dermed kan du måske også blive inspireret.

Læs mere om, hvilke ESG-nøgletal store børsnoterede virksomheder rapporterer på i artiklen *”Analyse: ESG-nøgletal i store virksomheders rapportering”*.

› RAPPORTERING AF BÆREDYGTIGHED

HVORFOR SKAL DU DOKUMENTERE OG RAPPORTERE DIN VIRKSOMHEDS BÆREDYGTIGE UDVIKLING?

FN's 17 Verdensmål

"Verdensmålene udgør 17 konkrete mål og 169 delmål, som forpligter alle FN's 193 medlemslande til helt at afskaffe fattigdom og sult i verden, reducere uligheder, sikre god uddannelse og bedre sundhed til alle, anstændige jobs og mere bæredygtig økonomisk vækst."

Verdensmålene – og især dem alle 17 – kan ved første møde virke fjernt og langt fra en dansk landbrugsvirksomhed. Men danske landbrugsvirksomheder bidrager til flere af disse, som du bl.a. kan se i denne video.

Du kan bruge verdensmålene til at dokumentere og specielt rapportere og formidle, hvordan din virksomhed bidrager til at løse en række globale udfordringer.

Du kan læse mere her: <https://www.verdensmaalene.dk/fakta/verdensmaalene>

Hvad skal/kan/bør man rapportere på?

Men hvad er det så, man skal dokumentere og rapportere? Der er ikke ét entydigt svar på dette, men der er nogle områder og parametre, der nævnes oftere end andre.

Først og fremmest skal det dog være parametre og områder, som giver værdi. Det kan være for dig som ejerleder, driftsleder eller medarbejder. Det kan også være, at det giver nogle af dine interessenter værdi. Så før du går i gang, bør du overveje dette nøje.

Der er dog nogle områder, der nævnes oftere end andre. Klimaforandringer, klimahandling og klimastrejke er ord og emner, der går igen i samfundet og ligeså i erhvervet.

” Reduktioner på udledning af klimagasser er der, hvor vi starter.

Anne-Louise Thon Jensen
Stifter af SDG Invest

Af andre områder, som nævnes af flere som vigtige i dag og endnu vigtigere i fremtiden, er bl.a.:

- Virksomhedens ledelse
- Arbejdsforhold og medarbejderhåndtering
- Miljøpåvirkning og cirkulær økonomi
- Natur og biodiversitet

En overvejelse fra en landmand

Med bæredygtighed er der kommet endnu en opgave på landmandens to-do liste. For mange er listen i forvejen lang. Men det er stadig vigtigt, at man sætter sig ind i, hvad bæredygtig udvikling er i ens egen virksomhed, og hvad man vil dokumentere og måles på. Bertel Hestbjerg mener, at man kan sammenligne det med forberedelserne til eksamen i skolen:

"Som landmand er der mange ting, vi skal forholde os til og mange opgaver at nå til bunds i – og bæredygtighed er endnu en ting. Risikoen for, at man vælger de nemme løsninger uden at sætte sig ordentligt ind i stoffet, er derfor højere. Jeg sammenligner det nogle gange med min tid i skolen. Her kunne man godt lære en metode til eksamen for så at bestå. Men det er egentligt ikke sikkert, at man har forstået opgaven i det hele taget."

"Nogle ting skal der arbejdes med et stykke tid, før man reelt opnår en forståelse for området. Vores erfaring er, at bæredygtighed omkring et landbrug er en kompleks størrelse, som kræver engagement og tid, før det bliver en naturlig del af dagligdagen."

³⁹ <https://www.arla.dk/artikler/klimatjek-satter-turbo-pa-co2-reduktionen/>

⁴⁰ <https://www.danishcrown.com/da-dk/baeredygtighed/klima-og-miljoehensyn/>

⁴¹ <https://www.nordea.com/en/sustainability/sustainable-business/what-is-esg/>

⁴² <https://www.pwc.dk/da/services/sustainability/esg/virksomheder.html>

Lyt også til vores podcast
"Bæredygtig finansiering i landbruget"

I podcasten medvirker fra venstre Niels Dengsø Jensen, mælkeproducent og formand for AP Pension og DLG, Jens Kr. A. Møller, adm. direktør i DLR Kredit, og Bertel Hestbjerg, økologisk griseproducent.

Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
SEGES
Agro Food Park 15
DK 8200 Aarhus N

+45 8740 5000
info@seges.dk
seges.dk

